

samling, att ingen skall tränga sig framom den andre. Här ljuder barnets spröda stämma tillika med åldringens. Här blandar sig den ljusa kvinnorösten med mannens

mörka stämma. Här är icke man eller kvinna, alla äro de ett i Kristus. Ett i tillbedjan inför Herren; ens till vilja, ens i tro, ens i bön och lovsång. *A. Adell.*

Kantorsfrågans nuvarande läge¹.

Kantorsfrågan har gamla anor. Det är också särskilt anmärkningsvärt, att så lång tid åtgått, innan denna fråga kommit i ett sådant skick, att den kunnat föreläggas statsmakterna. Klander har också försports, och särskilt har centralstyrelsen för Sveriges allm. organist- och kantorsförening klandrats för bristande intresse och förmåga att driva igenom organistkårens berättigade krav. För att om möjligt i någon mån skingra förekommande missuppfattningar vill jag med några ord i stora drag redogöra för kantorsfrågans utveckling under de två senast förflutna decennierna.

Den nuvarande kantorsfrågans första framträdande får räknas från år 1900 genom den s. k. klockarepetitionen, då representanter för rikets organister inlämnade till Kungl. Maj:t en framställning, vari påpekades, hurusom dessa kyrkotjänare befunno sig i allt annat än tillfredsställande sociala och ekonomiska villkor och att avhjälpandet av dessa missförhållanden även skulle främja den strävan, som under senare tid allt mera gjort sig gällande att höja kyrkomusiken och kyrkosången. Denna petition medförde ett omfattande utredningsarbete. Landshövdingeämbetena och domkapitlen hördes, och Sveriges alla kyrkostämmor fingo yttra sig. Sedan blev det en lång tystnad, och man fruktade, att petitionens öde var beseglat. År 1902 hade emeller-

tid Sveriges allm. organist- och kantorsförening bildats, och dess centralstyrelse försökte hålla frågan vid liv och lyckades slutligen utverka, att en kommitté blev tillsatt för att pröva de i petitionen framlagda förslagen och avgiva betänkande i anledning därav. För fullgörande av nämnda uppdrag tillkallade år 1907 chefen för ecklesiastikdepartementet tre sakkunniga; en bland dessa var Per Borgh. Att en ur kårens egna led utsetts till kommittéledamot mottogs med stor tillfredsställelse av kåren. År 1908 framlade kommitterade ett digert betänkande, som vittnade om mycket arbete och stor grundlighet, och i stort sett blevo kårens önsksningar tillgodosedda över förväntan. Men tiden gick, och nya män fingo säte i regeringen. Ju mer frågan behandlades, ju mera invecklad och svårlost tycktes den bliva. Vid upprepade uppvaktningar hos regeringen av centralstyrelsen gavs dock löfte, att frågan skulle ägnas all uppmärksamhet och så snart ske kunde föras fram till behandling inför riksdag och kyrkomöte. Vid 1909 års urtima kyrkomöte kom den också på föredragningslistan, dock icke genom kungl. proposition utan i form av motion av professor Pfannenstill i Lund. I motionen hemställdes, att kyrkomötet måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att klockareinstitutionen måtte omarbetas i överensstämmelse med den s. k.

¹ Föredrag vid Sveriges allm. organist- och kantorsförenings ombudsmöte i Stockholm den 3 jan. 1927.

klockarepetitionen och kommitténs betänkande samt för riksdag och kyrkomöte framlägga det förslag, vartill förhållandena ansåges giva anledning.

Oaktat kyrkomötet ställde sig välvilligt till kårens reformkrav, avsågs motionen. — Som nämndes, visade sig frågan allt mera invecklad och svårlöst. Orsaken därtill var framför allt klockareboställena. För att utreda dessa invecklade förhållanden tillkallades jurister. När centralstyrelsen i jan. 1913 uppvakade dåvarande statsrådet Berg, meddelade denne, att så snart ärendet om boställena blivit utrett, skulle proposition utarbetas och föreläggas riksdagen. Efter förnyade förfrågningar dels hos statsrådet och dels hos hovrättsrådet Ekman, som omhändertog utredningen om boställena, hyste man förhoppning om att frågan skulle komma upp vid riksdagen 1915. Dessa förhoppningar grusades. I stället bemyndigades ecklesiastikministern att ånyo tillkalla tre sakkunniga för att inom departementet biträda vid fortsatt utredning av frågan om ändrade bestämmelser rörande klockareinstitutionen. I denna kommitté insattes direktör Rendahl, Karlstad. Sedan denne förklarar sig förhindrad fullgöra uppdraget, anmodades dr. Cyrus Granér att i Rendahls ställe biträda som sakkunnig. Utredningsarbetet utmynnade i ett lagförslag, inlämnat till Kungl. Maj:t i maj 1915. De högt spända förväntningarna, att kyrkomusikerna nu äntligen skulle få sina länge närda önskningsom avlösningsförhållandena m. m. omsider förelagda statsmakterna till avgörande, syntes nu bli verklighet. Frågan var nämligen nu så förberedd, att man ej kunde tänka annat, än att densamma enligt uttalat löfte skulle i form

av kungl. proposition föreläggas kyrkomötet. Men därav blev intet, och förhoppningarna ställdes åter på framtiden.

Kungl. kammarkollegium hade nämligen funnit, att, oaktat de gjorda utredningarna, ännu återstode åtskilligt rörande klockareboställena att utreda, och ett ärende, som ej i allo var klart, kunde regeringen ej förelägga statsmakterna, då detsamma hade ringa utsikt att vinna vederbörandes bifall. För att fullgöra den ej avslutade utredningen tillkallade chefen för ecklesiastikdepartementet regeringsrådet Thulin. Med stort intresse omfattade regeringsrådet Thulin uppdraget, varför arbetet blev långvarigare och mer omfattande, än som beräknats. Först i sept. 1919 överlämnades till Kungl. Maj:t den åsyftade utredningen jämte förslag till lag angående kantorer. I oktober samma år tillkallades återigen fyra sakkunniga för att inom departementet biträda med fortsatt utredning. Bland de nya sakkunniga finna vi åter Per Borgh. De sakkunnigas utredning blev slutförd i mars 1920 och utgjordes av det bekanta förslag till lag angående kantorer, vilket äntligen framlades för såväl kyrkomötet som riksdagen. Som känt är, antogs förslaget med vissa ändringar av kyrkomötet men avsågs av riksdagen. Den bitterhet och förstämning, som riksdagens beslut väckte hos alla dem inom organistkåren, som så länge och tålmodigt hoppats på bättre förhållanden i deras betryckta ställning, lever ännu i färskt minne hos oss alla.

Mer än tjugu år hade alltså varit behövligen för att få kantorsfrågan i det skick, att den kunnat föreläggas statsmakterna till avgörande.

Som vi sett, har det långvariga utredningsarbetet i icke ringa grad

orsakats av klockareboställena och det komplicerade läge, vari frågan kommit genom dem. Att ett vidlyftigt och omfattande och om intresse vittnande arbete, särskilt av utredningsmän och sakkunniga, ligger bakom dessa stora utredningar och lagförslag, är tydligt. I synnerhet har regeringsrådet Thulin på ett alldeles enastående sätt visat sitt varma intresse för vår sak och ställt sin stora erfarenhet och förmåga till vår tjänst. Icke minst har centralstyrelsen anledning att känna tacksamhet för de många alltid värdefulla råd och anvisningar, regeringsrådet Thulin med aldrig tröttnande intresse givit den.

Efter den stora motgången genom riksdagens avslag följde med nödvändighet en tid av förstämning och förlamning. Förhoppningarna voro så högt spända, att det behövdes tid att hämta sig efter slaget. Men det gick ej an att släppa taget. I enlighet med beslut, fattat vid 3:e allm. svenska organistmötet i Stockholm 1922, gjorde centralstyrelsen förfrågan hos dåvarande statsrådet Clason, huruvida lagförslaget ånyo måtte kunna föreläggas riksdagen. Av statsrådets svar framgick, att någon proposition till kommande riksdag ej kunde hava utsikt att vinna framgång, dels med hänyn till den korta tid, som förflutit, sedan lagförslaget behandlats i riksdagen, och dels på grund av ekonomiska skäl. Centralstyrelsen ansåg då enda möjligheten för tillfället vara att fortgå på den redan inslagna vägen, de partiella reformernas, där början gjorts beträffande pensionsfrågan, som av centralstyrelsen redan utsänts till kretsarna för yttrande. Dessa hade enhälligt uttalat sig för åtgärders vidtagande för denna frågas snara lösning.

På grund härav inlämnade centralstyrelsen till statsrådet en till Ko-

nungen ställd skrivelse i berörda fråga. Med anledning av skrivelserna blev styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. m. anmodad avgiva yttrande. Dess svar blev avböjande, vilket i sin ordning medförde, att ärendet ej föranledde till någon åtgärd. Alltså motgång även i denna fråga. För centralstyrelsen stod nu klart, att alla krafter måste ägnas åt kantorsfrågans lösning i dess helhet. På det allmänna kyrkosångsmötet i Skara 1924 beslöts enhälligt att hos Kungl. Maj:t anhålla, att lagförslaget av år 1920 åter måtte föreläggas riksdag och kyrkomöte. Vid sammanträdet i jan. 1925 inlämnade centralstyrelsen till Kungl. Maj:t en petition i samma syfte. Någon åtgärd från regeringens sida med anledning av dessa framställningar har ej vidtagits. Vid 1925 års kyrkomöte framlämnades av regeringsrådet Thulin och biskopen H. J. Danell en motion med hemställan, att kyrkomötet måtte hos Kungl. Maj:t i underdånighet anhålla, att det senast av kyrkomötet antagna förslaget till lag om kantorer m. m. snarast möjligt måtte, utan rubbning i de huvudsyften, man därmed avsett att vinna, underkastas en överarbetning i syfte att få undanröjda de hinder, som föranlett, att förslaget ej av riksdagen godkänts. Motionen hänvisades till kyrkolagsutskottet för betänkande, och utskottet tillstyrkte på i huvudsak de av motionärerna anförda skäl bifall till framställningen och hemställde, att motionen måtte av kyrkomötet bifallas. Vid behandlingen i kyrkomötet talade kantor Risberg, Jämtland, varmt för kantorsfrågans snara lösning samt yrkade bifall till utskottets förslag. Efter slutad överläggning bifölls utskottets hemställan. Tanken var också, att denna överarbetning

skulle kunna ske rätt hastigt, men ännu har ej vederbörande haft tillfälle att verkställa den.

Sådant är nu kantorsfrågans läge, sett särskilt från den ekonomiska sidan. Men vi få också se frågan från kyrkomusikalisk synpunkt. Kyrkosångens och kyrkomusikens höjande har också framstått såsom ett viktigt moment redan vid kantorsfrågans första framträdande genom klockarepetitionen. De böra ej heller skiljas åt. Förutsättningen för höjandet av kyrkomusiken och -sången är i lag stadgad skyldighet för församl. att tillsätta examinerad och kvalificerad tjänsteinnehavare, samt att en rimlig lön tillerkännes honom. Om således en allmän förbättring i kyrkomusikaliskt hänseende, på grund av att berörda förutsättning saknas, icke kunnat ske, kunna vi dock till vår glädje konstatera, att intresset för god och värdig musik och sång vid våra gudstjänster är betydligt större nu än förr. Detta intresse har på ett framträdande sätt visat sig ge-

nom det betydelsefulla samarbete, som kommit till stånd mellan Kyrkosångens vänner och Sveriges allm. organist- och kantorsförening. Samarbetet har utåt framträtt särskilt i gemensamma utbildningskurser för präster och organister samt i regelbundet återkommande gemensamma s. k. kyrkosångsmöten. Detta fruktbara samarbete för en renässans inom vår kyrkliga musik och sång är säkerligen även av stor betydelse för hela kantorsfrågans lyckliga lösning. Kyrkosångsmötet år 1924 och kyrkomötet år 1925 vittna om ökad förståelse för vår strävan. Betrakta vi således kantorsfrågan i sin helhet, kunna vi med tillfredsställelse märka, att dess nuvarande läge är trots alla motgångar och svårigheter ljusare än man kanske förmodat.

Må vi därför hoppfullt samla oss eniga och starka till fortsatt kamp, tacksamma för det bistånd vi kunna få av dem, som av intresse för vår rättvisa sak vilja räcka oss en hjälpende hand. O. Björstedt.

Passionsmusik i Stockholm.

I.

Heinrich Schütz' Matteuspassion utfördes Midfastosöndagen i Storkyrkan under ledning av storkyrkokantorn Carl Lambère och under medverkan av storkyrkoorganisten David Wikander, den förstärkta kyrkokören, hrr John Johanson, Einar Ralf, Gustaf Sjöberg m. fl. Verket gavs, för första gången i Sverige, i samma kyrka och av samma medverkande Midfastosöndagen för ett år sedan, vilken dag sålunda kan betecknas som en märkesdag i Stockholms kyrkomusiks historia. Ty efter detta andra framförande kan fastslås, att Schütz' mer än två-

hundrafemtio år gamla passionsmusik förmår att gripa och uppbygga även vår tids människor och att tanken att låta detta verk ingå som ett led i den kyrkliga passionsfirningen är god och genomförbar.

Att Schütz' musik varit av ofantligt stor betydelse för Johann Sebastian Bach synes uppenbart. Det förefaller till och med, som om Bach i sin Matteuspassion i fråga om uppläggningen av vissa delar haft Schütz' verk med samma namn till förebild i långt högre grad än vad som nu för tiden skulle anses lovligt utan att bliva beskylld för att vara plagiator. Man jämföre t. ex.